

פרשת דברים

חזון ישעיהו

"אתה מוצא עד שלא נגאלו ישראל ממצרים היו יושבים בפני עצמם ושכינה בפני עצמה, וכיון שנגאלו - נעשו כולם הומניא אחת (חבורה אחת), וכיון שגלו - חזרה שכינה בפני עצמה וישראל בפני עצמם, וזה שנאמר: "איכה ישבה בדד". (מדרש איכה).

קריאת הפרשה הראשונה בחומש דברים חלה תמיד בשבוע שלפני תשעה באב, שיא של צער האומה ואבלותה. יש נוהגים שכבר בקריה"ת בשבת קוראים את הפסוק: "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" בניגון של איכה. בשבת זו קוראים את ההפטרה "חזון ישעיהו" ומדגישים את קריאת הנביא: "איכה היתה לזונה קריה נאמנה". קריאה זו היא למעשה הכנה לקריאת ה"איכה" של ירמיהו.

המדרש מקשר את שלשת ה"איכה" ואומר: משל למטרוניתה שהיו לה שלשה שושבינין. אחד ראה אותה בשלוותה ואחד ראה אותה בניוולה ואחד ראה אותה בפחזותה. כך, משה ראה את ישראל בשלוותה ואמר: "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם". ישעיהו ראה אותם בפחזותם ואמר: "איכה היתה לזונה", ירמיהו ראה אותם בניוולם ואמר: "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם". המפרשים מסבירים את דברי המדרש ואומרים, כי את האדם אפשר להכיר הכרה מתאימה ונכונה בשני מומנטים מיוחדים שבכוחם להוציא את האדם משיווי משקלו הנפשי, והם: בשעה של שמחה ובשעה של צער ויגון. בשני הזמנים הללו נמצא האדם במצב של שכרות ומאבד את שווי משקלו הנפשי. בדרך כלל משתכר האדם בשעת שמחה מאד ואינו חושב על עתידו, ובשעת צער מאבד עשתונותו ונופל ליאוש. ואילו בחייו היומיומיים יש לאדם מסגרת קבועה ומסויימת השומרת על הליכות האדם ועל נימוסיו וקשה לעמוד על פנימיותו של האדם באשר הוא אדם.

התורה - תורת חיים, חינכה את האדם והזהירה אותו לשמור על דעה צלולה אפילו בשעה שההצלחה הולכת וגוברת, כי השכרון מעביר את האדם על דעתו, אין לו שיפוט עצמי ואינו יודע להבדיל בין הטמא והטהור. כן לימדה התורה את האדם להגביר את האמונה ולחזקה בעתות צער ויגון ולא להתיאש, וכבר אמר רבי חנינא: אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" - קוה והתחזק ולא תמשוך ירך אלא חזור וקוה.

ביום שחרב המקדש נולד הגואל. מעשה באחד שהיה עומד וחורש, געתה פרתו. עבר עליו ערבי אחד ושמע קולה. אמר לו: מי אתה? אמר לו: יהודי אני. אמר לו: יהודי! התר פרתך והתר מחרשתך - למה? אמר לו: מפני שבית מקדשם של היהודים חרב. מנין אתה יודע? אמר לו: מתוך געיית פרתך. בינתיים געתה הפרה פעם שניה. אמר לו הערבי: יהודי, יהודי! אסור פרתך ואסור מחרשתך, שהרי נולד משיח מושעם של ישראל. אמר לו: מה שמו? מנחם שמו! ואביו מה שמו? חזקיה. אמר לו: היכן הוא שוהה? א"ל הערבי: בבירת ערבא של בית לחם יהודה וכו'. (מדרש איכה א').

בדברי חז"ל אלה משתקף יחודו של עם ישראל, המאפיין אותו מיתר אומות העולם שאינו נותן מקום ליאוש לחדור לעצמותיו. בד בבד עם געיית הפרה על החורבן, כבר נשמעה הגעייה על לידתו של המשיח עד שאפילו לא הספיק להתיר פרתו ומחרשתו.

נחמה והתחזקות הם שני הדברים שנותנים ליהודי את החיסון הדרוש להחזיק מעמד בתנאים הקשים ביותר כדברי נעים זמירות ישראל: "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמוני". דוד המלך נשא משלו כאילו הרועה ההולך אתו מחזיק בידו האחת שבט קטן, בו יכה את השה להטותו אל הדרך הנכונה ובידו האחרת מחזיק את משענתו, שהוא מטה עוז שבו יבריא כל טורף ומשחית, ועל זה אומר דוד שבטך ומשענתך - שני אלה - המה ינחמוני, כי ידעתי שכל רע לא יקרב אלי.

פרשת דברים

אותיות "איכה" הן אותיות "אִיכָה". אדם מישראל בכלל, ושרידי הפליטה והחרב, האודים המוצלים מאש השואה בפרט, כשקוראים את מגילת "איכה", צריכים לשמוע באזניהם את קול ה' הקורא אל היחיד: איכה? היכן אתה? מה עשית כדי למנוע חורבן חדש. האם תיקנת מעשיך ובנית את ביתך על יסודות כאלה שיבטיחו יציבות רוחנית ומוסרית לישראל? דבר זה אפשרי לעשותו, רק אם נגביר חיילים לתורה ולקיום מצוות.

ספרי חסידים אומרים, כי בשעת הגאולה השלימה יהפכו ימי בין המצרים לחג גדול וחשוב, שיומו הראשון יהיה שבעה עשר בתמוז, והיום האחרון של החג יהיה ט' באב, ובימים שביניהם חול המועד ארוך. חג נוסף זה תלוי בנו ובמעשינו, והלואי שנבין לעשות את ההכנות הדרושות לחג זה ואז נזכה לגאולה שלמה ולבנין בית המקדש במהרה בימינו, אמן.

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א